

Nr 8

Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för oljeköp, m. m; given den 4 januari 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt propositionen föreslås att Kungl. Maj:t bemyndigas medge att avtal ingås om köp av råolja och oljeprodukter inom en ram av 2 miljarder kr.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet den 4 januari 1974.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASP-LING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Feldt, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *rörlig kredit för oljeköp, m. m.* och anför

Nuvarande rörliga kredit

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) lade hösten 1969 fram förslag till en plan för beredskapslagring av vissa varor under budgetåren 1970/71-1974/75. För genomförande av beredskapslagringen stod till Kungl. Maj:ts förfogande en rörlig kredit om 740 milj.kr. Riksdagen beslöt efter förslag av Kungl. Maj:tt att den rörliga krediten skulle upphöra, att 700 milj.kr. skulle anvisas till en fond benämnd Fonden för beredskapslagring, överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond samt att en ny rörlig kredit om 300 milj.kr. skulle få disponeras vid krig, krigsfara eller annan omständighet av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap (prop. 1970:1 bil. 12, SU 1970:10, rskr 1970:10). Beredskapslagring av olja skulle i allt väsentligt liksom dittills ske utan statsfinansiering hos oljehandel och storförbrukare inom ramen för av riksdagen godkända oljelagringsprogram. Det nu löpande oljelagringsprogrammet godkändes av 1969 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:tt och omfattar perioden 1970-1976 (prop. 1969:136, BeU 1969:66, 2LU 1969:86, rskr 1969:398 och 375).

I prop. 1972:127 angående försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet m. m. föreslogs åtgärder för att trygga att en tillfredsställande försörjning med beklädnadsvaror kan uppnås i en kristid. Riksdagen godtog förslaget (FöU 1972:25, rskr 1972:325). Jag anförde i den nämnda propositionen att en viss del av en föreslagen lagerinvestering i textilfibrer borde kunna göras med anlitande av den rörliga krediten. Riksdagen beslöt år 1973 på Kungl. Maj:ts förslag att öka krediten från 300 milj.kr. till 350 milj.kr. för att medge en sådan investering (prop. 1973:1 bil. 12, FöU 1973:9, rskr 1973:63).

Disposition av den rörliga krediten

Vissa oljeproducerande länder beslöt under hösten 1973 att minska sin produktion av råolja i samband med krisen i Mellersta Östern. Detta medförde så småningom under hösten brist i Sverige på olika slag av

oljeprodukter. Omkring två tredjedelar av den svenska oljeförbrukningen baseras på oljeprodukter som importeras från raffinaderier främst i Västeuropa. Det är såvitt gäller den svenska marknaden denna import som utsatts för störningar. För att i Sverige fördela de begränsade oljetillgångarna på ett sätt som innebär minsta möjliga störningar av samhällets olika funktioner har beslut fattats om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och flytande bränsle m. m.

Priserna på råolja och oljeprodukter har stigit kraftigt under år 1973. De oljeproducerande länderna har sålunda fattat beslut som innebär en höjning av importpriset på råolja med ca 150 procent.

Större delen av den olja som importeras till Sverige levereras enligt långtidskontrakt. Sådana leveranser påverkas inte i samma utsträckning som övrig oljeimport av den rörliga prissättning som noteras över den s. k. Rotterdambörsen. Vissa laster av olja har under hösten bjudits ut till priser som betydligt överstiger den svenska prisnivån.

Kungl. Maj:t beslöt den 7 december 1973 att ställa 200 milj.kr. av den rörliga krediten i riksgäldskontoret till ÖEF:s förfogande för köp av oljeprodukter för vidare försäljning på den svenska marknaden. Medlen skall redovisas under särskild rubrik, krisförsörjning med olja, under fonden för beredskapslagring, ÖEF:s delfond. Till ÖEF har knutits en grupp av sakkunniga. De sakkunniga skall handlägga frågor om oljeköp samt undersöka möjligheterna att genom köp av olja direkt från oljeproducerande länder öka försörjningstryggheten. Alla med verksamheten sammanhängande kostnader skall enligt beslutet tills vidare bestridas med medel från den rörliga krediten.

Den 28 december 1973 föreskrev Kungl. Maj:t, att ÖEF av den rörliga krediten får disponera ytterligare 100 milj.kr. för inköp av råolja och oljeprodukter. Vidare föreskrevs att ÖEF får, utöver krediten på 300 milj.kr., i mån av behov ingå avtal om köp av olja inom en ram av 1 700 milj.kr. Då den med den rörliga krediten köpta oljan så gott som omedelbart skall säljas vidare på den svenska marknaden kommer den rörliga krediten att utgöra kapital i en rörelse som omsätter olja. Avtalsramen om 1 700 milj. kr. ger ÖEF möjlighet att i mån av behov ingå avtal om ytterligare köp. Om den rörliga krediten med hänsyn till tiden mellan utgift för inköp och inkomst från försäljning inte skulle räcka till, avses medel ställas till ÖEF:s förfogande inom den medgivna ramen från fjortonde huvudtitelns förslagsanslag till oförutsedda utgifter.

Kungl. Maj:t uppdrog den 20 december 1973 åt statens pris- och kartellnämnd (SPK) att fastställa vissa högstpriser på bensin, motorbrännolja och eldningsolja. SPK fastställde samma dag dessa priser att fr. o. m. den 21 december gälla som högstpriser vid frivillig försäljning till konsument. De nya priserna täcker vissa kostnadsökningar avseende frakt och råolja som oljeföretagen fått vidkännas. Vissa kvantiteter olja kommer emellertid att kunna importeras endast till priser som överstiger högstpriserna. Det är av väsentlig betydelse för landets försörjning att även sådana leveranser kan tillföras landet. För att skapa möjligheter att utjämna skillnader i pris på tillförda oljeleveranser i konsumentledet

beslöt Kungl. Maj:t den 28 december 1973 med stöd av allmänna ransoneringslagen att införa ett clearingsystem.

Clearingsystemet innebär att en avgift tas ut på vissa oljeprodukter genom riksskatteverkets försorg. Avgiften tillförs en särskild clearingfond som disponeras av bränslenämnden. En importör som köper in olja till priser som ligger över den inhemska prisnivån kan efter prövning av bränslenämnden erhålla s. k. clearingbidrag. Bidrag kan utgå med belopp som i stort motsvarar skillnaden mellan inköpspris och försäljningspris. Bidrag kan utgå för vissa oljeprodukter som införts till Sverige efter utgången av år 1973. Nämnden skall vid prövning av ansökan om bidrag ta hänsyn till den aktuella försörjningssituationen, prisskillnadernas rimlighet m. m. Systemet med högstpriser och clearing innebär att det överpris som importörer i vissa fall får betala för att erhålla olja fördelas jämnt på förbrukarna.

Även för olja som köps med anlitan­de av den rörliga krediten bör clearingbidrag kunna utgå. Genom att också ÖEF erhåller clearingbidrag kan den statliga inköpsverksamheten fortsätta med i stort sett oförändrat kapital. I motsatt fall skulle det kapital som krediten utgör successivt förbrukas när ÖEF säljer olja på den svenska marknaden till priser understigande inköpspriset.

Ökad rörlig kredit

Den rörliga kredit om 350 milj.kr. som Kungl. Maj:t under vissa angivna omständigheter får disponera är i första hand inte avsedd för köp av olja. Jag anser därför att krediten bör ökas med ett belopp som medger för staten att med viss del av krediten som rörelsekapital genomföra sådana oljeköp som annars inte skulle ha kommit till stånd. Det är enligt min mening betydelsefullt att staten på så sätt kan medverka till att förbättra vårt försörjningsläge och mildra den negativa verkan som oljekrisen kan ha på samhällets funktioner. Genom att öka den rörliga krediten från 350 till 1 000 milj.kr. skulle 650 milj.kr. kunna disponeras för köp av råolja och oljeprodukter. Med hänsyn till kreditens karaktär av rörelsekapital bör Kungl. Maj:t dessutom bemyndigas medge att utöver beloppet om 650 milj.kr. i mån av behov ingås avtal om oljeköp inom en ram av 1 350 milj.kr. Om sådant avtal medför betalningar som tillfälligtvis inte kan täckas med medel från den medgivna krediten om 650 milj.kr., bör krediten efter beslut av Kungl. Maj:t få överskridas med belopp som betalningsförpliktelserna erfordrar. Den föreslagna krediten och ramen bör vara tillräckliga för statliga inköp i den omfattning som den internationella oljemarknaden f. n. kan bedömas medge.

Ökningen av den rörliga krediten medger att det belopp på 350 milj.kr. som ursprungligen avsetts för inköp av i första hand andra varor än olja kan hållas outnyttjat för att under de för krediten angivna förutsättningarna användas för att snabbt kunna importera även sådana varor. En ökning av den rörliga krediten innebär således en oförändrad importberedskap i detta hänseende.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl Maj:t föreslår riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid krig, krigsfara eller annan omständighet av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap disponera en från 350 000 000 till 1 000 000 000 kr ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret,
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att, utöver en rörlig kredit om 650 000 000 kr., avtal ingås om köp av råolja och oljeprodukter inom en ram av 1 350 000 000 kr,
3. godkänna vad jag i det föregående anført om disposition och överskridande av rörlig kredit för oljeköp.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:

Margit Edström

